

Forebygging av gruppefiendtlighet og hat gjennom kritisk-demokratisk dannelse

Claudia Lenz
Utdanningsforbundet 23/09/19

I. Hva snakker vi om når vi snakker om det ekstreme – og hvordan snakker vi om det?

To hendelser sommeren 2019

NRKs Satirix sketsj

Terrorforsøket i Bærum

Begge hendelser utløste en bredere debatt

- I begge tilfeller var den umiddelbare oppmerksomheten rettet mot det ekstreme (i forbindelse med Satirix: referanser til Nazi retorikk – det utløste unnskyldningen fra NRK)
- Samtidig ble relasjonen mellom det ekstreme og mindre hatefulle former for fordommer diskutert (etter Bærum: debatt om Islamofobi-begrep, muslimfiendtlighet, religionskritikk)

Forhandling om grenser for hva som kan aksepteres

Motsatte posisjoner i den offentlige debatten:

- Fokus på **røde streker som ikke skal overskrides** (innenfor disse grenser må alt kunne ytres)
- Fokus på **hele spekteret av fordommer** (og skadevirkningene av disse)
- Fokus på **glidende overganger fra normaliserte fordommer til normalisering av hat** (og ytringsansvaret)

Hva snakker vi om når vi snakker om det ekstreme?

Kan fokuset på det ekstreme bidra til at vi se oss blind og overser det som er mindre graverende?

Hvordan forskyves grensene mellom det vi oppfatter som ekstrem og det vi tolererer?

**-> Skole er en del av denne forhandlingen –
Lærere og elever trenger kompetanse til å forholde seg til
og delta i den**

II. Hvordan kan skolen bidra til å forebygge radikalisering til voldelig ekstremisme?

Hva vet vi om årsaksfaktorer for gruppefiendtlighet og hat?

Erfaring / opplevelse av

- ekskludering/ utenforskap
- å bli overstyrt og manipulert
- usynliggjøring /ydmykelse

Bidrar til

- avmaktsfølelse
- behov for selvopphøyelse, entydig tilhørighet, og absolutte sannheter

-> Gjør mottakelig for fiendebilder, lukkede ideologier, konspirasjonsteorier og autoritære tilhørighetstilbud

<https://rm.coe.int/prems-008518-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-3-8575-co/16807bc66e> s.103-123

Lynn Davis: demokratisk resiliens

Radikaliseringsprosesser er sammensatte og påvirket av mange faktorer

Utdanningsinstitusjoner kan og bør ikke bli “hoved aktører i kampen mot terror”

Men:

Education (..) can help build resilience to propaganda, to the enticements of extremist groups, to the myths and bold narratives which can be so attractive.

<https://en.unesco.org/news/lynn-davies-can-education-prevent-violent-extremism>

Hvordan bygger demokratilæring resiliens?

Relevante aspekter og tilnærminger til demokratilæring

- Fokus på demokrati som politisk system, rettigheter og plikter
- Innsikt i reelle maktforhold, påvirkningsmuligheter og rettighetenes gjensidighet
- Fokus på demokrati som forhandling og konfliktløsning (deliberasjon)
- Erfaring av likeverd og gjensidig respekt, kompromiss som seier, ikke tap
- Fokus på demokrati som aktiv deltakelse i beslutninger og endring
- Erfaring av innflytelse, selvvirksomhet og likeverdig samhandling

Demokratilæring som myndiggjøring

«Skolen skal være et sted der barn og unge **opplever demokrati i praksis**. Elevene skal **erfare at de blir lyttet til** i skolehverdagen, at de **har reell innflytelse**, og at de **kan påvirke** det som angår dem.

Når elevenes stemme blir hørt i skolen, opplever de hvordan de selv kan ta egne bevisste valg. Slike erfaringer har en verdi her og nå, og **forbereder elevene på å bli ansvarlige samfunnsborgere**.»

-> Læring **gjennom** og **for** likeverdig deltagelse

Kritisk tenkning og mulighet til å være uenig er avgjørende

Lynn Davis om “resiliens” mot ekstremisme:

“(..) the perhaps counter-intuitive strategy is to **create tension and positive conflict**. To avoid the black and white, binary views of extremists, young people must be exposed to clashes of perspectives, to dissent, to the constant possibility of alternatives (which is the essence of a democracy). (..) Rather than just ‘respecting diversity’, they must be **given skills and frameworks to make judgments** on what to tolerate and what not to tolerate in their social and cultural world.”

<https://en.unesco.org/news/lynn-davies-can-education-prevent-violent-extremism>

Tilbake til punkt I.

Det ligger en demokratisk læringsmulighet i å trekke offentlige debatter inn i klasserommet

Innøving av demokratisk samhandling omkring vanskelige samfunnsspørsmål

Oppsummering

- Skolens rolle i forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme er koblet til det demokratiske dannelsingsmandatet
- Systematisk og langsiktig arbeid med deltagelse, inkludering og myndiggjøring kan bygge resiliens mot propaganda, hat og autoritær gruppetilhørighet
- Debattene «der ute» er en demokratisk læringsmulighet for klasserommet – hvis de inngår i et helhetlig arbeid

Takk for oppmerksomheten!

Claudia.Lenz@mf.no